

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA CA SUBIECT AL ADMINISTRĂRII PUBLICE ȘI CA SUBIECT AL DREPTULUI ADMINISTRATIV

Victor GUȚULEAC,

doctor în drept, profesor universitar la Catedra Științe Juridice și Securitate Criminologică, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

REZUMAT

Scopul acestui articol științific constă în studierea, analiza și conștientizarea surselor doctrinare privind rolul și locul șefului statului în procesul de administrare publică, locul lui în verigile puterii statale, practica mondială de investire în funcție, atribuțiile de bază, responsabilitatea și răspunderea Președintelui Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: administrare, administrare publică, act administrativ, șef de stat, șef al executivului

РЕЗЮМЕ

Цель данной статьи состоит в исследовании и научном анализе доктринарных источников относительно места и роли главы государства в процессе публичного управления, его места в ветвях государственной власти; изучении международной практики замещения данной функции, основных полномочий Президента Республики Молдова, его ответственности в узком и широком смысле слова.

Ключевые слова: управление, публичное управление, административный акт, глава государства, глава исполнительного органа

Introducere. Instituția șefului statului face parte din mecanismul prin care se exercită puterea de stat sau, altfel spus, suveranitatea națională. Șeful statului, în toate regimurile politice, este organul oficial care ocupă locul de vîrf în ierarhia instituțiilor statale antrenate în exercitarea suveranității [28, p. 210].

Cuvîntul *prezident*, în sensul de conducător al unei țări, în limba română este ieșit din uz, fiind cîndva împrumutat de la francezi. Traducerea corectă este *președinte*, ceea ce înseamnă o persoană care conduce un organ de stat, o instituție, o asociație, dezbaterile unei ședințe, ale unei comisii. „Președintele” este denumirea oficială a funcției de conducere a statului cu formă republicană de guvernare. În acest sens, denumirea de *șef de stat* atestă același lucru – conducător de stat, fiind aplicabilă și monarhului [2, p. 109].

Scopul prezentei publicații constă în formularea și argumentarea propriei opinii referitor la locul și rolul Președintelui Republicii Moldova în sistemul administrării publice, la raportul dintre statutul administrativ-juridic al Președintelui RM, ca șef al statului, ca comandant suprem al forțelor armate, garant al suveranității, independenței naționale, al unității teritoriale a

țării, pe de o parte, și modalitatea de alegere și investire în funcție, pe de altă parte.

Metode aplicate și materiale utilizate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația, conștientizarea logică și statistica. Materialele utilizate le constituie operele savanților din domeniu, care reprezintă doctrina juridică a României, a Federației Ruse, a Republicii Moldova, precum și legislațiile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Analiza instituției șefului statului impune precizarea categoriei de putere căreia îi aparține. Incluziunea acestei instituții în **cadru puterii executive sau legislative** ține, în mare măsură, de principiul pe care aceasta se fundamentează, al separației ei sau al unicității. Dacă puterea se fundamentează pe principiul separației, instituția șefului statului aparține sferei executivului, de aceea ea apare sub numele de „șeful puterii executive” sau „șeful executivului”. Acolo unde statul însă este întemeiat pe principiul unicității, aceeași instituție aparține categoriei de putere similară cu cea a parlamentului, adică a legislativului.

În decursul timpului, instituția șefului statului a preluat două forme

de organizare și de manifestare:

1) *unipersonală* (rege, împărat, sultan, domn, principe sau președinte), de regulă, numită, dar în vremurile moderne și aleasă;

2) *colegială* — aceasta a purtat și poartă diverse denumiri: Președiu, Consiliu de stat, Consiliu prezidențial.

Desemnarea sau alegerea șefului statului, atribuțiile și prerogativele acestei instituții țin de o serie de factori: natura sistemului politic; sistemul constituțional și forma de guvernămînt; anumite tradiții istorice și naționale.

Nu în toate cazurile și în mod automat modul de desemnare a șefului statului determină locul și rolul acestuia în societate, în stat. Cuantumul și extensiunea acestei funcții este în raport cu celelalte verigi ale puterii, în principiu cu executivul și legislativul, dar și cu categoria puterii în care este încadrată. Practica social-istorică de pînă acum a relevat *patru mari moduri sau căi de desemnare a șefului statului*: 1) **calea ereditară**; 2) **alegerea de către parlament**; 3) **desemnarea șefului statului de către un colegiu electoral**; 4) **alegerea șefului statului prin vot universal**.

1. *Calea ereditară* este prima și cea mai veche modalitate de desem-

nare a șefului statului. Ea a fost și este caracteristică regimurilor monarhice constituționale. După anumite reguli constituționale, monarhul ascede la funcția de șef al statului pe cale ereditară, ca în Anglia, Olanda, Suedia, sau el însuși își poate desemna un succesor din cadrul casei regale, ca în Spania, Belgia, Maroc, Iordania. Prin această modalitate de desemnare a șefului statului, parlamentul sau altă instituție nu au niciun rol sau unul minor, cel mult de a veghea respectarea regulilor constituționale de desemnare a acestuia sau, în caz de stingere a dinastiei, participă la numirea unui succesor la tron sau la alegerea acestuia.

2. *Alegerea de către parlament.* Această modalitate de desemnare a șefului statului este o consecință, un rezultat al revoluției burgheze, al luptei acesteia împotriva absolutismului, fiind, în același timp, și un mod eficient de control al parlamentului asupra acestei instituții.

În practica politică, această modalitate cunoaște două forme:

- parlamentul îl desemnează direct, prin votul membrilor săi, pe șeful statului, de regulă, pe președinte, așa precum are loc în Grecia, Israel, Republica Africii de Sud. În acest caz, instituția șefului statului preia forma unipersonală;

- parlamentul alege organe colegiale, ca și șefii de stat, situații întâlnite în fostele țări socialiste, dar și în state ca Elveția.

3. *Desemnarea șefului de stat de către un colegiu electoral.* În principiu, parlamentul și adunările landurilor în Germania, adunările legislative ale statelor federale în India și adunările regionale din Italia desemnează membrii care împreună formează colegiul electoral și care îl vor desemna pe șeful statului. O situație mai aparte este în SUA și Coreea de Sud, unde membrii colegiului electoral care îl vor alege pe președinte sînt desemnați prin vot universal.

4. *Alegerea șefului statului prin vot universal.* Această modalitate de alegere a șefului statului este o consecință a adîncirii democratismului vieții politice, dar și o măsură

de asigurare a echilibrului între executiv și legislativ. Alegerea șefului statului prin vot universal îi conferă acestuia o autoritate sporită și respect, care pot fi materializate prin atribuții și prerogative. O asemenea situație întâlnim în România, Rusia, Franța, Indonezia etc.

Potrivit unei axiome a dreptului public, devenite aproape dogmă, statul nu poate fi conceput fără un șef, oricît de simbolic ar fi rolul acestuia în unele sisteme politice [20, p. 283].

Instituția *șefului de stat* își are obîrșia în chiar istoria lumii, a sistemelor statale. Dintotdeauna colectivitățile umane organizate au avut un șef, recunoscut sau impus, în contextul împrejurărilor istorice, instituție ce a cunoscut o evidentă evoluție cît privește formele, structurile, împuternicirile, protocoalele [22, p. 236].

În dreptul public modern, ideea șefului de stat este legată de *forma de guvernămînt*, concept prin care, de regulă, s-a răspuns la întrebarea cine exercită puterea în stat: o singură persoană (*monocrația*), un grup de persoane (*oligarhia*) sau poporul, în mod direct (*democrația*) [20, p. 287].

Explicarea instituției șefului de stat trebuie realizată în funcție de structura executivului și de locul șefului de stat în acest executiv, loc ce exprimă și relația *popor – parlament – șef de stat* [22, p. 236].

Cu alte cuvinte, privind *forma de guvernămînt* ca modalitate în care sînt constituite și funcționează organele statului, o raportăm, de principiu, la trăsăturile definitorii ale șefului de stat și la raporturile sale cu puterea legiuitoare [22, p. 58].

Astfel, treptat, noțiunea a dobîndit și semnificația definirii statului, din punctul de vedere al modului de desemnare a șefului de stat, unipersonal, și al legăturilor acestuia cu celelalte autorități statale.

După *forma de guvernămînt*, statele se clasifică, de regulă, în două categorii: *monarhii*, în care șeful statului este desemnat pe baze ereditare sau pe viață, și *republici*, în care șeful statului, numit cel mai

adesea *președinte*, este ales pe o perioadă determinată, fie de popor, prin vot direct sau indirect (*republici prezidențiale* sau *republici semiprezidențiale*), fie de parlament (*republici parlamentare*).

În *republicile parlamentare* guvernul, deși numit de președinte, este responsabil în fața parlamentului, pe cînd în *republicile prezidențiale* în general (de exemplu, în SUA) nu există niciun șef de guvern (această funcție revenind președintelui statului) și nici răspundere guvernamentală în fața parlamentului. În *sistemele prezidențiale*, modalitățile de interacțiune a celor două structuri guvernante (legislativă și executivă) sînt mai puțin numeroase și mai puțin profunde decît în *sistemele parlamentare*. Există, desigur, o anumită colaborare între executiv și parlament, dar aceasta este limitată, conflictele dintre cele două verigi ale puterii fiind soluționate în favoarea executivului [1, p. 53].

În determinarea șefului statului, ca subiect al dreptului administrativ, a locului și rolului acestuia în exercitarea puterii statale are o mare importanță evidențierea și cunoașterea *atribuțiilor*. Din punct de vedere teoretic, sfera de cuprindere a categoriei atribuțiilor exercitate de șeful statului ar fi foarte dificil de delimitat, odată ce prerogativele acestuia au variat profund de-a lungul istoriei, variind și astăzi de la stat la stat. Actualmente, instituția șefului de stat cunoaște organizări unipersonale sau colegiale, existînd sub diferite forme:

- *monarh venit la tron pe cale ereditară* (Marea Britanie, Japonia, Belgia, Spania);

- *monarh desemnat de familia regală* (Arabia Saudită);

- *monarh al unui stat federativ*, desemnat de monarhii subiecților federației, din rîndurile lor (Malaysia, Emiratele Arabe Unite);

- *președinte ales de către întregul popor, parlament sau un colegiu electoral reprezentativ* pentru un termen stabilit (SUA, Germania, Italia, India, China);

- *organ colegial ales de Parlament pentru un termen stabilit*, tot-

odată, unele atribuții care nu pot fi exercitate colegial, cum ar fi primirea scrisorilor de acreditare ale reprezentanților diplomați, se transmit președintelui organului colegial (Cuba);

- *șeful Guvernului care, în același timp, exercită și atribuțiile șefului de stat* (landurile Germaniei);

- *reprezentantul monarhului Marii Britanii în statele cu statut de dominion britanic* (Canada, Australia, Noua Zeelandă, Barbados);

- *șeful de stat unipersonal sau colegial, care uzurpează puterea în stat, de obicei, fără stabilirea unui termen anumit* [29, p. 567-568].

Alegerea Președintelui Republicii Moldova și modalitatea de investire în funcție. Studiarea amplă și detaliată a procedurii de alegere a Președintelui Republicii Moldova și investirii lui în funcție ține de obiectul de studiu al *dreptului constituțional*. Noi ne vom referi doar la acea parte a problemei care influențează capacitatea administrativă a șefului statului ca subiect al administrării publice și ca subiect al dreptului administrativ.

Odată cu adoptarea noii Constituții, a fost abordată problema reglementării trecerii instituțiilor de stat de la un regim juridic la altul, în baza unor dispoziții finale și tranzitorii ale Constituției. Cît privește Președintele Republicii, acesta, potrivit Constituției, a rămas în funcție pînă la expirarea mandatului pentru care a fost ales, reducîndu-se termenul mandatului de 5 ani, prevăzuți inițial, la 4 ani conform noului termen determinat expres în art. 80 din Legea Supremă.

Noua Constituție determina, cu referire la alegerea Președintelui, că acesta *este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat* de către întreg poporul. În opinia unor specialiști [7, p. 83], la care avem unele rețineri, o astfel de modalitate de alegere s-a dovedit a fi ineficientă, deoarece pe parcursul a două mandate ulterioare doi președinți care s-au succedat au invocat insuficiența de atribuții, fiind nemulțumiți de soluțiile constituționale și solicitînd extinderea competen-

țelor președintelui prin trecerea la un regim prezidențial de guvernare. Acest fapt a generat o criză politică pentru o perioadă de opt ani, în care s-au confruntat Parlamentul, Guvernul și Președintele Republicii Moldova.

Deznodămîntul crizei politice a survenit în urma modificărilor operate în Constituție prin Legea nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000, care a schimbat modul de alegere a Președintelui Republicii.

Potrivit prevederilor Constituției, Președintele Republicii Moldova este ales de Parlament prin vot secret (art. 78 alin. (1)). Aceeași normă constituțională stipulează că poate fi ales Președinte al Republicii Moldova cetățeanul cu drept de vot care are 40 de ani împliniți, a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai puțin de 10 ani și posedă limba de stat (art. 78 alin. (2)). Este ales candidatul care a obținut votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși (art. 78 alin. (3)). Pentru realizarea prevederilor art. 78 alin. (6), la 22 septembrie 2000 a fost adoptată Legea nr. 1224 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova.

Imediat după stabilirea noului mod de alegere a Președintelui Republicii, au apărut un șir de interpretări ale modalității de înaintare a candidaturii la funcția de Președinte și modului de votare, fiind invocată îngrădirea acestui drept pentru cetățeni și formațiuni politice [26].

Împărtășim și noi această opinie. Mai mult decît atît, considerăm că Legea nr. 1234 din 22.09.2000 cu privire la procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova, în mare măsură, este în contradicție cu prevederile Constituției (art. 78 alin. (2)). Dacă ținem cont de prevederile art. 2 din legea nominalizată – organizarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova; art. 4. Crearea unei comisii speciale, atribuțiile ei; art. 5. Propunerea candidaților pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova; art. 6. Alegerile ordinare pentru funcția de Președinte etc. și strict respectăm aceste prevederi,

apoi dreptul declarat prin art. 78 alin. (2) al Constituției nu poate fi realizat de către un simplu cetățean care întrunește condițiile enunțate în norma respectivă. Modificarea art. 78 din Constituție și adoptarea Legii nr. 1234 din 22.09.2000 într-adevăr îngrădesc accesul cetățenilor și al formațiunilor politice neparlamentare la propunerea candidaților la această funcție și la alegerile ei, împiedică realizarea unuia dintre drepturile constituționale ale cetățenilor „(...) de a fi aleși (...)” (art. 38 alin. (3) din Constituție).

Noi pledăm pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat de către întreg poporul cu drept de vot, ca în Ucraina, România, Federația Rusă, Kazahstan, Franța, Grecia, SUA, Venezuela, Polonia, Austria, Belarus, Azerbaidjan, Armenia, Egipt, Brazilia, Cipru, Turcia etc. [14, p. 126].

La alegerile ordinare pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pot participa unul sau mai mulți candidați. Se consideră ales candidatul care a obținut votul a **trei cincimi** din numărul deputaților aleși [21, art. 9 alin. (2)].

Comisia specială totalizează rezultatele votării și prezintă informația respectivă Parlamentului, în baza căreia organul legislativ adoptă o hotărîre prin care confirmă că Președintele Republicii Moldova este ales. Hotărîrea Parlamentului și actele Comisiei speciale sînt prezentate **de îndată** Curții Constituționale.

Investirea în funcție a Președintelui. Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova este validat de Curtea Constituțională. Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului și a Curții Constituționale, cel tîrziu la 45 de zile după alegeri, următorul jurămînt: „Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea propășirii Republicii Moldova, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei”.

Învestirea Președintelui în funcție se face în cadrul unei ședințe solemne a Parlamentului și a Curții Constituționale, la care participă deputații în Parlament, judecătorii Curții Constituționale, membrii Guvernului, judecătorii Curții Supreme de Justiție, iar în calitate de invitați pot participa reprezentanții corpului diplomatic acreditați în Republica Moldova, reprezentanții cultelor, liderii partidelor politice și ai altor organizații social-politice, reprezentanții comunităților național-culturale, conducătorii autorităților administrației publice locale, alte personalități notorii atât din țară, cât și de peste hotare [7, p. 92].

Din momentul validării de către Curtea Constituțională a rezultatelor alegerilor, Președintele Republicii Moldova obține *capacitatea administrativă de folosință* ca subiect al administrării publice și ca subiect al dreptului administrativ, iar din momentul depunerii jurământului — și *capacitatea administrativă de exercițiu*.

Durata mandatului. Mandatul Președintelui durează de la validarea acestuia pînă la încetarea lui. De regulă, termenul mandatului Președintelui este de 4 ani și se exercită efectiv de la data depunerii jurământului pînă la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

Este de menționat că în diferite state durata mandatului președintelui este diferită. De exemplu, în Federația Rusă este de 6 ani, în Kazahstan – 7 ani, Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Bulgaria, Georgia, Cirpu, Polonia, Ucraina, România, Franța, Portugalia – 5 ani, în Mexic președintele își execută atribuțiile de la 1 decembrie pe un termen de 6 ani.

În ceea ce privește prelungirea mandatului, art. 80 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova prevede, în mod expres, două împrejurări ce permit prelungirea mandatului prezidențial: în situații de război și de catastrofă. Aceste situații fiind deosebite, președintele impune și determină un regim juridic special aplicabil tuturor persoanelor fizice

și juridice. Prin urmare, este pe deplin justificată continuarea îndeplinirii atribuțiilor președintelui, care este și comandantul suprem al forțelor armate.

Întrucît parlamentul este organul reprezentativ suprem al popoului și unica autoritate legiuitoare, iar reglementările constituționale stabilesc că prelungirea mandatului președintelui face obiectul unei legi organice, precum și pentru a asigura controlul asupra acestor circumstanțe excepționale, aprecierea oportunității prelungirii mandatului șefului statului este de competență exclusivă a parlamentului, evitîndu-se astfel posibilitatea ca președintele să-și aroge împuterniciri suplimentare [7, p. 93].

În virtutea prerogativelor sale, șeful statului poate influența, printr-un mesaj, luarea acestei măsuri, argumentînd și detaliînd situația gravă în care se află țara. Legea organică de încuviințare a prelungirii mandatului președintelui, în cele două situații, trebuie să stipuleze limitele acestei prelungiri (încetarea ostilităților, înlăturarea consecințelor catastrofei).

Cu referire la numărul mandatelor pe care poate să le dețină o persoană, Constituția Republicii Moldova stabilește că *nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte decît pentru cel mult două mandate consecutive* (art. 80 alin. (4)).

Vacanța funcției de Președinte al Republicii intervine în caz de: a) expirare a mandatului; b) demisie; c) demitere; d) imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor; e) deces.

Mandatul Președintelui țării, în mod normal, încetează odată cu *expirarea termenului de 4 ani* prevăzut, cu excepția cazurilor de război sau de catastrofă, anterior examinate. Însă interimatul funcției de Președinte poate apărea și pînă la expirarea termenului mandatului.

Atribuțiile de bază ale Președintelui Republicii Moldova ca subiect al administrării. Atît în doctrină, cât și în legislația republicii nu sînt unanim determinate locul și rolul Președintelui Republicii în sistemul

verigilor puterii. Nu găsim răspuns la această întrebare nici în Constituție. Considerăm că locul și rolul Președintelui Republicii în sistemul organelor puterii statale, la momentul actual, pot fi determinate prin analiza atribuțiilor lui de bază care, potrivit prevederilor constituționale, determină două ipostaze ale lui: de *șef al statului* și *șef al executivului*. Și dacă prima ipostază este prevăzută expres în Constituție [5, art. 77 alin. (1)], apoi cea de-a doua poate fi confirmată numai prin analiza și sinteza sferelor de activitate ale Președintelui și a atribuțiilor lui.

Nu numai că salutăm opinia [7, p. 101], potrivit căreia Președintele Republicii se referă la veriga executivă a puterii statale, ci și poate fi considerat ca *șef al executivului*, contrar prevederilor Constituției, care prevede că conducerea generală a administrației publice i se atribuie Guvernului [5, art. 96 alin. (1)].

Ca *șef de stat*, Președintele Republicii realizează funcția de *reprezentare* [24, p. 245] a statului. Prin ”reprezentare” înțelegem posibilitatea șefului statului de a vorbi din numele popoului atît în exteriorul țării, cât și în interiorul ei. Această reprezentare se realizează la încheierea tratatelor internaționale, la acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomați ai republicii, prin aprobarea, înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice ori acreditarea reprezentanților diplomați ai altor state în Republica Moldova. Pe plan intern, funcția de șef de stat se manifestă prin faptul că Președintele Republicii are sarcina de a garanta suveranitatea, independența națională, unitatea și integritatea teritorială a țării, ceea ce presupune, în mod logic, ca Președintele să fie „comandantul suprem al forțelor armate”. În vederea realizării acestei sarcini, Președintele este investit cu atribuții în domeniul apărării (declararea mobilizării, respingerea agresiunii armate) și în situații excepționale (înstituirea stării de urgență sau a stării de asediu).

Ipostaza de șef al executivului a Președintelui Republicii se mani-

festă prin asigurarea activității legitime, efective și optime a întregului aparat executiv. În acest scop, Președintele este investit cu atribuții de a desemna candidatura pentru funcția de prim-ministru; de a numi în funcție membrii Guvernului după acordarea votului de încredere de către Parlament; de revocare și numire, la propunerea prim-ministrului, a unor membri ai Guvernului în cazul remanierilor guvernamentale etc.

Atribuțiile Președintelui Republicii este logic să le examinăm în funcție de:

- 1) raporturile lui cu Parlamentul;
- 2) raporturile Președintelui cu Guvernul;
- 3) raporturile cu puterea judecătorească;
- 4) domeniul politicii externe a Republicii Moldova;
- 5) domeniul apărării țării;
- 6) alte domenii [14, p. 131].

1. Atribuțiile Președintelui în raporturile sale cu Parlamentul sînt condiționate de:

- 1.1. Alegerea și demiterea lui;
- 1.2. Adresarea către Parlament a mesajelor cu privire la principalele probleme ale națiunii;
- 1.3. Convocarea și dizolvarea Parlamentului;
- 1.4. Participarea la activitatea de legiferare (promulgare a legilor) etc.

1.1. *Alegerea și demiterea Președintelui Republicii.* Președintele Republicii, după cum a fost menționat deja, este ales de către Parlament, fiind unul dintre șefii puterii executive, ceea ce, logic, conduce la necesitatea unor legături instituționalizate cu Parlamentul, în calitate sa de putere legiuitoare sau de autoritate reprezentativă supremă a poporului, care exercită controlul asupra Guvernului și administrației publice.

O astfel de situație plasează Președintele într-un raport de dependență față de legislativ. Această dependență este evidentă și prin faptul că Președintele este demis tot de Parlament. Vorbim despre o dependență, și nu despre o subordonare, deoarece demiterea nu poate fi dispusă arbitrar, ea urmează să fie întemeiată,

iar circumstanțele care pot conduce la demitere sînt stabilite de Curtea Constituțională. Prin urmare, un vot de neîncredere exprimat Președintelui l-ar putea determina pe acesta să demisioneze, însă nu poate constitui temei pentru demitere [7, p. 103].

1.2. *Mesajele Președintelui Republicii.* Potrivit dispozițiilor Constituției, Președintele ia parte la lucrările Parlamentului și adresează acestuia mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii.

Președintele poate participa la lucrările Parlamentului atît din proprie inițiativă, potrivit prevederilor Constituției, cît și din inițiativa organului legislativ. În ultima situație, Președintele Republicii este solicitat să participe la lucrările Parlamentului sau impus de specificul realizării unor atribuții. În această situație, participarea la lucrările Parlamentului intervine independent de dorința Președintelui. Astfel, șeful statului trebuie să consulte fracțiunile parlamentare pentru desemnarea candidaturii primului ministru sau dizolvarea Parlamentului; să dea explicații în legătură cu demiterea din funcție, în legătură cu prelungirea mandatului pentru caz de război sau catastrofă; prezentarea proiectelor de legi etc. În aceste cazuri este solicitată prezența personală a Președintelui și numai în cazuri excepționale acesta poate fi reprezentat de consilierii săi.

Rolul mesajelor prezidențiale este de a sensibiliza forul legislativ cu problemele politice prioritare sau care în optica verigii legislative a puterii și celei executive sînt privite în mod diferit, riscînd să producă blocaje în activitatea statală sau tulburări în viața socială. Cu alte cuvinte, Președintele nu face decît să atragă atenția asupra unor probleme, fără a dobîndi o poziție de superioritate în cadrul sistemului constituțional, Parlamentul fiind suveran să adopte sau nu anumite măsuri ulterioare [12, p. 275]. Prin mesaj, poporul ia cunoștință de opiniile șefului statului și pozițiile acestuia în probleme de importanță deosebită. În același timp, trebuie să relevăm semnificația mesajului

șefului de stat care diferă de la o formă de guvernămînt la alta.

La exercitarea atribuției constituționale privind mesajele emise de către Președinte, în absența unui cadru legislativ adecvat, în doctrină au apărut probleme cu privire la *conținutul mesajului*, la *forma de adresare a acestuia*, precum și la *regimul juridic aplicabil* și, implicit, la *efectele mesajului* [20, p. 300].

Cît privește primul aspect, a fost apreciat că sfera problemelor ce pot face obiectul mesajului este *relativ determinată, fiind lăsată la libera apreciere a Președintelui*, care poate decide conținutul acestuia. Este reliefată o putere veritabilă discreționară de care dispune Președintele în alegerea conținutului mesajului care urmează să fie prezentat Parlamentului.

Sub aspectul *forme de adresare a mesajului*, nici Constituția, nici un alt text legal nu conțin vreo precizare, puțînd fi imaginate diverse forme de adresare, și anume: *prezentarea directă de către Președinte, citirea mesajului de către un consilier prezidențial sau chiar expedierea mesajului sub forma unei scrisori publice*.

În ceea ce privește *regimul juridic aplicabil mesajelor și efectele lui*, răspuns în Constituție nu găsim. Legea Supremă expres prevede numai că „Președintele Republicii Moldova adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii” (art. 84 alin. (2)).

1.3. *Convocarea și dizolvarea Parlamentului.* Potrivit normelor constituționale, Parlamentul nou-ales este convocat de către Președintele Republicii în cel mult 30 de zile de la alegeri. Întrunirea Parlamentului este dispusă prin decret prezidențial, după validarea a două treimi din mandatele de deputați. Prima ședință sau ședința de constituire a legislativului nou-ales este prezidată de cel mai în vîrstă deputat. La această ședință se aleg organele de lucru. După această procedură, Parlamentul este prezidat de Președintele Parlamentului sau de unul dintre vicepreședinții acestuia.

Convocarea Parlamentului intervine, de drept, în cazul în care Președintele Republicii, potrivit art. 87 din Constituție, ia măsuri pentru respingerea agresiunii armate îndreptate împotriva țării, declarând stare de război. În asemenea situații, Președintele aduce neîntârziat acest fapt la cunoștința Parlamentului, care se va convoca în termen de 24 de ore de la declanșarea agresiunii, în cazul în care nu se află în sesiune.

Pentru *dizolvarea Parlamentului* de către Președintele Republicii, Constituția oferă *trei temeuri*:

- 1) imposibilitatea formării unui nou Guvern;
- 2) blocarea procedurii legislative a Parlamentului mai mult de 3 luni;
- 3) imposibilitatea alegerii Președintelui Republicii nici după alegerile repetate.

În cazul situației pasibile de dizolvare a Parlamentului, Președintele Republicii, după consultarea fracțiunilor parlamentare (în primele două cazuri), sesizează Curtea Constituțională, care este competentă să constate dacă se întrunesc circumstanțele ce justifică dizolvarea Parlamentului. După constatarea unor astfel de circumstanțe, Președintele este obligat să dispună dizolvarea Parlamentului [19].

Potrivit prevederilor art. 85 din Constituție, în cazul imposibilității formării Guvernului, Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură. Același articol prevede și faptul că în cursul unui an Parlamentul poate fi dizolvat doar o singură dată. Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii și nici în timpul stării de urgență, de asediu sau de război. Această restricție nu se referă la cazul în care Președintele Republicii nu poate fi ales.

1.4. *Promulgarea legii*. Proce-sul de legiferare este unul dintre cele mai complicate și responsabile procese în societate, de aceea este firesc ca acesta, revenindu-i

Parlamentului, ca organ reprezentativ suprem și unică autoritate legiuitoare, să fie realizat în colaborare cu alte autorități publice. În acest caz, Președintele participă la trei etape ale procedurii de legiferare. Șeful statului poate iniția o procedură legislativă prin înaintarea unei inițiative legislative, promulgă legile adoptate de Parlament și le trimite pentru publicare în "Monitorul Oficial".

În virtutea dreptului de *inițiativă legislativă*, șeful de stat, potrivit prevederilor art. 73 din Constituția Republicii Moldova și ale art. 44 din Regulamentul Parlamentului, înaintează legislativului proiecte de legi și alte propuneri legislative, care trebuie obligatoriu să fie examinate.

Promulgarea legii este următoarea fază legislativă la care participă șeful statului în virtutea atribuțiilor sale constituționale. "A promulga" înseamnă a da caracter executoriu unei legi, atestându-i oficial existența. Totodată, promulgarea este acțiunea de a promulga și rezultatul ei. Anume această acțiune reprezintă o atribuție a Președintelui în raporturile sale cu Parlamentul.

Promulgarea legii reprezintă o constantă a dreptului public contemporan, ce rezidă în recunoașterea în favoarea șefului de stat – fie monarh constituțional, fie președinte de republică – a dreptului de a *investi legile adoptate de Parlament cu formulă executorie*, obligând autoritățile publice să execute prevederile lor. Cu alte cuvinte, promulgarea reprezintă actul prin care șeful de stat autentifică textul legii, altfel spus, constată și atestă regularitatea adoptării lui [22, p. 216]. De aici, probabil, includerea Președintelui Republicii în sfera puterii legislative de către unii autori de drept administrativ, *calificare cu care nu putem fi de acord din considerentele expuse deja anterior*.

Odată adoptată, legea este semnată în termen de 20 de zile de Președintele Parlamentului sau de unul dintre vicepreședinți și este trimisă, în termen de 25 de zile de la adoptare, Președintelui Republicii spre promulgare.

În ceea ce privește termenul de promulgare a legii și motivele pentru care șeful de stat poate remite legea spre reexaminare, atât în practica creativ-legislativă, cât și în literatura de specialitate [7, p. 108], există diverse opinii. În acest sens, alin. (2) din art. 93 din Constituție și art. 23 din Regulamentul Parlamentului determină că Președintele Republicii este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită spre reexaminare Parlamentului *în termen de cel mult două săptămâni*.

Lipsa determinării decurgerii termenului indicat a dus diverse interpretări în acest sens. Acest fapt a condiționat implicarea Curții Constituționale pentru interpretarea prevederilor legale. În acest sens, Curtea Constituțională a constatat că promulgarea legii este o prerogativă a Președintelui țării, consacrată de normele imperative ale Constituției, și nici o altă autoritate publică în stat nu și-o poate aroga. În virtutea acestui caracter, Președintele este obligat să promulge legea pe durata a două săptămâni de la înregistrarea ei la Președinție. În același termen, legea trebuie să fie promulgată și după reexaminarea ei de către Parlament la cererea Președintelui [15].

Din cele relatate rezultă că șeful statului nu poate refuza promulgarea legii și nici nu poate depăși termenul de două săptămâni prevăzut pentru promulgare.

În cazul în care Președintele, după examinarea legii, are anumite obiecții, el este în drept să trimită legea spre reexaminare Parlamentului. Totodată, Președintele beneficiază de acest drept o singură dată. Legea trimisă spre reexaminare trebuie să fie însoțită de obiecțiile de ordin redacțional, de oportunitate, de fond, de procedură sau de orice alt motiv care face inacceptabilă legea în ansamblu sau o parte a ei.

Rațiunea remiterii legii spre reexaminare este susținută de necesitatea de a atenționa legiuitorul, în mod special, asupra legii care, din anumite motive, îngrijorează șeful statului înainte de a dispune executarea acesteia. Reconfirmarea de către Parlament a intenției sale prin

menținerea votului asupra hotărârii adoptate anterior face ca obiecțiile Președintelui să fie respinse și promulgarea devine obligatorie. În cazul în care Președintele Republicii nu-și exercită dreptul sau nu-și onorează obligația de a promulga legea, el decade din acest drept, urmînd ca legea, la expirarea termenului de decădere de două săptămîni, să fie publicată în "Monitorul Oficial" fără a mai fi supusă, în mod obligatoriu, promulgării, devenind astfel obligatorie și opozabilă pentru toți.

Considerăm că mecanismul legal de promulgare a legilor de către Președintele Republicii este unul discutabil. Obligația Președintelui de a promulga legea revotată în Parlament cu același număr de voturi a deputaților condiționează, în viziunea noastră, formalitatea acestui gen de activitate a Președintelui țării. Contribuția Președintelui la sporirea calității actelor legislative ar fi una mai sporită, dacă legea transmisă pentru reexaminare ar fi revotată în Parlament cu un alt număr de voturi. De exemplu, legea ordinară să fie revotată nu cu majoritatea simplă din numărul deputaților prezenți în ședință, ci prin majoritatea simplă din numărul deputaților aleși.

Faza a treia în procesul de legiferare la care participă Președintele Republicii este cea de intrare a legii în vigoare. După promulgare, Președintele țării trimite legea spre publicare în "Monitorul Oficial". Intrarea în vigoare a legii este condiționată de mai mulți factori determinanți de legiuitor, care decide asupra momentului de producere a efectelor juridice ale noii legi [8, p. 38-41].

2. Atribuțiile Președintelui în raporturile sale cu Guvernul și cu alte autorități administrative. În raporturile sale cu Guvernul, șeful statului este implicat chiar de la formarea executivului prin desemnarea candidatului pentru funcția de prim-ministru. Potrivit prevederilor art. 98 din Constituție, Președintele Republicii desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru, în urma consultării fracțiunilor parlamentare, de regulă, accentul consultărilor se pune pe fracțiunea care

deține majoritatea absolută în Parlament ori fracțiunile care constituie alianța de guvernare.

Din reglementarea textului constituțional rezultă următoarele aspecte:

- Președintele desemnează un candidat pentru funcția de prim-ministru. Cu alte cuvinte, nu este numită o persoană, ci aceasta numai candidează pentru funcția de prim-ministru.

- Persoana este desemnată pentru a candida la funcția de prim-ministru după ce Președintele se consultă cu fracțiunile parlamentare, pentru a obține susținerea Parlamentului.

Cu referire la desemnarea candidaturii pentru funcția de prim-ministru este de menționat că Președintelui îi aparține dreptul discreționar de a selecta această candidatură, iar consultarea fracțiunilor parlamentare nu-l obligă să se conformeze părerilor fracțiunilor cu riscul de a nu fi susținut la acordarea votului de încredere.

Potrivit Constituției, în termen de 15 zile de la desemnare, candidatul pentru funcția de prim-ministru va cere votul de încredere al Parlamentului asupra programului și a întregii liste a Guvernului. După acordarea votului de încredere, Președintele exercită numirea membrilor Guvernului prin decretul său.

Legea Supremă nu stabilește un termen concret pentru numirea Guvernului după ce Parlamentul i-a acordat vot de încredere; prin urmare, acest termen urmează să fie unul rezonabil și în niciun caz nu trebuie să afecteze intrarea Guvernului în exercițiul funcțiilor sale, în general, și al funcțiilor de conducere generală a administrației publice, în special [18].

După numire, conform prevederilor art. 98 alin. (4) din Constituție, Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurămîntului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii.

O altă atribuție a Președintelui în raporturile sale cu Guvernul este revocarea și numirea unor membri ai acestuia. Potrivit reglementărilor art. 98 alin. (6) din Constituție, în

caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele revocă și numește, la propunerea primului ministru, unii membri ai Guvernului.

O atribuție importantă a șefului statului este cea de *consultare a primului ministru la emiterea unor decrete*. Potrivit dispozițiilor constituționale din art. 96 alin. (1), Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului, conform programului de guvernare acceptat de Parlament. El poartă, așadar, răspunderea politică pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă țara. În același context, șeful statului îi revin anumite atribuții pe care trebuie să le exercite doar de comun acord cu Guvernul [14, p. 136].

Contrasemnarea unor decrete ale Președintelui țării de către primul-ministru înseamnă și angajarea răspunderii celui din urmă în ceea ce privește conținutul actului. Asumarea răspunderii este urmare firească a responsabilității care derivă din atribuțiile Guvernului, presupunînd și cunoașterea realităților atît de necesare în conducerea țării. Pentru adoptarea celor mai bune și adecvate măsuri ori pentru luarea unor hotărîri importante, este nevoie de asigurarea unui cadru juridic. Acesta presupune că, în problemele de reglementare care cer contrasemnătura primului ministru, Președintele Republicii trebuie să consulte Guvernul. O astfel de consultare urmărește scopul de a înlesni adoptarea unor decizii corecte în îndeplinirea atribuțiilor și excluderea confruntării dintre Președinte și Guvern [7, p. 113].

O altă categorie de raporturi dintre Președinte și Guvern apar în urma *controlului exercitat asupra actelor Guvernului*. În cazul în care consideră că o hotărîre de Guvern este ilegală, Președintele poate dispune suspendarea efectelor acesteia și solicită Curții Constituționale să exercite un control de legalitate.

Raporturile Președintelui cu alte autorități administrative rezultă din atribuțiile acestuia de a numi persoane în anumite funcții publice, precum și din faptul că autoritățile

administrative prezintă șefului statului rapoarte prin care îl informează despre starea de lucruri etc.

3. Atribuțiile Președintelui în raporturile sale cu puterea judecătorească. Practica mondială privind raporturile șefului statului cu puterea judecătorească este diferită. Ea depinde de locul și rolul care îi revin șefului statului în sistemul puterii judecătorești. De exemplu, în Franța și Italia, Președintele Republicii este și președintele Consiliului Superior al Magistraturii. În România, Președintele țării este investit cu dreptul de a participa la lucrările Consiliului. Astfel, acesta este invitat de drept la lucrările Consiliului Superior al Magistraturii, el participând ori de câte ori consideră că prezența sa la dezbateri este necesară, se înțelege din proprie inițiativă fără a fi nevoie de o invitație. Față de rangul său, el va prezida lucrările acestui organ atunci când participă la ședințele lui, fără drept de vot, nefiind membru al Consiliului [6, p. 115].

Raporturile Președintelui Republicii cu autoritățile publice cu funcții jurisdicționale constau în *numirea și eliberarea din funcție* a judecătorilor din instanțele judecătorești și curțile de apel. Acest drept determină mecanismul de colaborare cu puterea judecătorească. Conform Constituției (art. 116), judecătorii instanțelor judecătorești sînt numiți în funcție de Președinte, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Fără a intra în detalii, credem că soluția dată de Constituție are menirea de a evidenția posibilitatea șefului statului de a influența procesul de investitură a magistraților. După cum este menționat în Constituție, decizia aparține, practic, Consiliului Superior al Magistraturii, Președintele Republicii, în acest caz, poate refuza numirea unei persoane, dar niciodată nu poate numi vreo persoană în funcția de magistrat, dacă aceasta nu figurează în lista candidaților înaintați de Consiliul Superior al Magistraturii. Acesta din urmă este conceput fără influențe politice sub aspectul procedurii de adoptare a deciziilor.

Polemica poate apărea în aspectul în care ne referim la dreptul Președintelui de a refuza numirea judecătorilor propuși de Consiliul Superior al Magistraturii, deoarece judecătorii, înainte de a fi numiți, sînt selectați în urma unui concurs, așa cum prevăd normele constituționale. Regula concursului presupune că persoana care a câștigat concursul urmează să fie investită în funcția de judecător fără alte condiții, prin urmare, numirea judecătorului în funcție este *un act formal* și nu poate fi condiționată de Președintele Republicii în virtutea respectării principiului separației puterilor în stat [7, p. 117]. Acestea rezultă și din prevederile art. 123 alin. (1) din Constituție, în care se menționează: „Consiliul Superior al Magistraturii asigură numirea, transferarea, detașarea, promovarea în funcție și aplicarea de măsuri disciplinare față de judecători“.

O altă categorie de atribuții ale Președintelui urmează a fi examinate *în raport cu unica autoritate de jurisdicție constituțională*. Sub acest aspect, Președintele poate sesiza Curtea Constituțională pentru a supune controlului constituționalității actele Parlamentului și ale Guvernului, pentru a solicita interpretarea Constituției, precum și pentru a constata circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului. Sesizarea se face în condițiile Legii cu privire la Curtea Constituțională și a Codului jurisdicției constituționale.

Curtea Constituțională, la rîndul său, confirmă rezultatele alegerilor Președintelui și validează mandatul acestuia. De asemenea, Curtea constată circumstanțele care justifică demiterea Președintelui Republicii sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea acestuia de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile.

4. Atribuțiile Președintelui în domeniul politicii externe a Republicii Moldova. Considerînd *politica externă la fel o dimensiune a administrației publice*, rezultă că reglementarea unor atribuții pentru șeful de stat, în acest domeniu, reprezintă semnificația implicării sale

în procesul decizional administrativ [20, p. 319].

Politica externă a Republicii Moldova fiind înțeleasă, în mod uzual, ca o exteriorizare a puterii statului moldovenesc față de alte state, dar mai ales față de alte organisme internaționale, atrage, în mod inevitabil, implicarea în procesul decizional politic nu doar a autorităților administrației publice situate la nivelul puterii executive superioare, ci și a tuturor autorităților publice, în general, inclusiv a Parlamentului și a șefului de stat pentru a asigura credibilitatea țării în exterior.

În planul *politicii externe*, Constituția Republicii Moldova conține o serie de prevederi care prescriu rolul și atribuțiile Parlamentului [5, art. 66 lit. d) și g)], Președintelui Republicii Moldova [5, art. 86] și Guvernului [5, art. 96 alin.(1)] în stabilirea și realizarea în concret a acesteia, atribuții care asigură, în mod necesar, și o colaborare în acest plan a acestor autorități publice ale statului [25, p. 45].

Potrivit art. 86 din Constituția Republicii Moldova, atribuțiile șefului de stat în domeniul politicii externe pot fi divizate în două grupe:

- Președintele țării poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului.

- Președintele Republicii Moldova acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai țării și aprobă înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice. El primește scrisorile de acreditare și de rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state în Republica Moldova.

Aceste atribuții sînt realizate de către Președintele Republicii Moldova în strînsă colaborare cu toate autoritățile publice de toate verigile puterii. În orice societate nu se poate vorbi, logic, despre existența unei voințe de stat, a unei voințe politice a unui stat în afara voinței autorităților de stat, în primul rînd, a autorităților publice centrale ale statului:

Parlament, Președintele Republicii, Guvern.

Tocmai de aceea, politica externă nu poate fi o zonă de preocupări exclusive ale ministerului de resort sau ale șefului de stat, în anumite coordonate, și o problemă a Parlamentului, ca organ prin care poporul își exercită suveranitatea națională, precum și prin faptul că acesta este unica autoritate legiuitoare, cel puțin în sistemul nostru constituțional. De altfel, contactele cu străinătatea ale acestor autorități se realizează prin cooperare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

În ceea ce privește acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomatici, aprobarea înființării, desființării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice, decretele respective ale Președintelui Republicii Moldova, potrivit prevederilor art. 94 alin. (2) din Constituție, se contrasemnează de către primul ministru. Ca atare, cei doi șefi ai executivului trebuie să negocieze personalul de stat și, respectiv, rangurile misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova [7, p. 119].

5. Atribuțiile Președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării. Exercitarea acestei atribuții este legitimată de calitatea de șef al statului și de funcția acestuia de garant al independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Aceste atribuții sînt expres stipulate în Constituție (art. 87), unde se stipulează că:

- Președintele Republicii Moldova este comandant suprem al forțelor armate;

- Președintele poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau generală;

- în caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, ia măsuri pentru respingerea agresiunii, declară stare de război și le aduce neîntîrziat la cunoștința Parlamentului.

Președintele țării recurge la exercitarea atribuției de a declara mobilizarea generală sau parțială a forțelor armate în cazul în care o asemenea măsură se impune în vir-

tutea unui pericol sigur pentru independența, unitatea și integritatea teritorială a țării. Pentru a se elimina orice posibilitate de voluntarism în exercitarea acestei atribuții, declararea mobilizării forțelor armate se poate face numai cu aprobarea Parlamentului, iar dacă acesta nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii.

Luarea măsurilor necesare pentru respingerea unei agresiuni armate îndreptate împotriva țării este permisă Președintelui în temeiul art. 87 din Constituție. Spre deosebire de situația anterioară, referitoare la mobilizarea forțelor armate în care pericolul pentru țară era iminent, de această dată el s-a produs, agresiunea armată îndreptată împotriva țării fiind declanșată. În această situație, Președintele va lua măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice prin instituirea regimurilor juridice speciale de urgență, de asediu sau de război, în limitele și în condițiile legii.

Instituirea stării de asediu sau de război, în dreptul public reprezintă un regim de restrîngere a libertăților publice în caz de amenințare străină sau de tulburări interne, care se caracterizează prin extinderea sferei de competență a poliției, prin posibilitatea de substituire a autorităților civile în favoarea autorităților militare și prin extinderea competențelor tribunalelor militare.

Starea de urgență reprezintă, de asemenea, un regim de restrîngere a libertăților fundamentale ale cetățenilor. Ea se caracterizează prin extinderea atribuțiilor ordinare ale poliției și ale autorităților publice, care, în virtutea unor evenimente extraordinare, *instituie un regim special de administrare* [14, p. 384-388].

Starea de asediu intervine în situații excepționale, care presupun implicarea forțelor armate și se datorează factorilor din exterior, în timp ce starea de urgență este impusă de evenimente extraordinare interne, cum ar fi calamitățile naturale sau alte dezaastre. În ambele situații, măsurile excepționale au în vedere fie întregul teritoriu al statului, fie

unele localități din țară [7, p. 120; 14, p. 388-391].

Restrîngerea drepturilor și libertăților cetățenilor în cazuri excepționale, potrivit art. 54 alin. (1) din Constituție, se poate face doar prin lege organică [5, art. 72], respectînd principiul proporționalității.

Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. Orice restrîngere trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății. În niciun caz nu pot fi restrînse: *accesul liber la justiție; prezumția nevinovăției; neretroactivitatea legii; dreptul de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale; dreptul la viață și la integritatea fizică sau psihică* [5, art. 20-24].

6. Atribuțiile Președintelui în alte domenii. Președintele Republicii Moldova, ca șef de stat, garant al suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării, pe lângă atribuțiile deja examinate, este investit și cu alte atribuții, printre care:

- conferirea decorațiilor și titlurilor de onoare;

- acordarea gradelor militare superioare prevăzute de lege;

- soluționarea problemelor cetățeniei Republicii Moldova și acordarea azilului politic;

- numirea în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;

- acordarea de grațiere individuală;

- cererea poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național;

- acordarea rangurilor diplomatice;

- conferirea gradelor superioare

de clasificare a colaboratorilor din procuratură, judecătorie și a altor categorii de funcționari, în condițiile legii;

- suspendarea actelor Guvernului ce contravin legislației, pînă la adoptarea hotărîrii definitive a Curții Constituționale [5, art. 88].

Actele emise de Președintele Republicii Moldova. Șeful de stat, ca subiect al administrării publice, influențează persoanele (fizice și juridice) și procesele administrate (obiectul administrării) prin intermediul emiterii diverselor acte de administrare. Legea Supremă prevede că: „În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele Republicii Moldova emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului. Decretele sînt publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova“ [5, art. 94 alin. (1)]. Dacă pornim de la aceste prevederi constituționale, reiese că șeful statului emite doar decrete, în pofida faptului că norma constituțională nominalizată este intitulată: „Actele Președintelui“. Din această prevedere reiese de asemenea că Președintele emite numai acte juridice cu un singur regim juridic și unica denumire – *decrete*.

Avem restanțe la această prevedere constituțională și considerăm că ea necesită o concretizare, deoarece, în viziunea noastră, activitatea creativ-normativă a aparatului Președintelui Republicii Moldova nu se limitează la elaborarea, emiterea și punerea în executare a decretelor. Președintele Republicii Moldova emite atît acte juridice (și nu o singură categorie), cît și acte politice.

În primul rînd, chiar norma juridică prevăzută în art. 94 alin. (1) din Constituție, în viziunea noastră, intră în contradicție cu conținutul normelor constituționale prevăzute de art. 84, 85, 86 și 93 din Constituție. De exemplu, potrivit normei constituționale (art. 84 alin. (2)), Președintele Republicii Moldova adresează Parlamentului *mesaje cu privire la principalele probleme ale națiunii*. De aici reiese întrebarea: Mesajul este act emis de către Președinte sau nu? Dacă da, atunci

el este act politic sau act juridic? Dacă presupunem că mesajul este act juridic, atunci pentru obținerea forței juridice el trebuie să fie publicat în „Monitorul Oficial“, însă norma constituțională nominalizată nu prevede o asemenea condiție. Dacă mesajul este act juridic, atunci el trebuie să producă efecte juridice, iar conținutul lui ar trebui să fie obligatoriu pentru Parlament, însă realitatea este alta. În baza celor menționate, considerăm că mesajul Președintelui adresat Parlamentului este un act politic [14, p. 142].

În al doilea rînd, în procesul realizării atribuțiilor sale, Președintele țării emite și acte referitoare la unele operațiuni administrative care produc efecte juridice, și anume: încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova; prezintă aceste tratate spre ratificare Parlamentului; consultă fracțiunile parlamentare în privința candidatului pentru funcția de prim-ministru; apelează la voința poporului asupra problemelor de interes național prin referendum; solicită încuviințarea de către Parlament a măsurilor adoptate în situații excepționale; se adresează cu o cerere prin care solicită Parlamentului reexaminarea legii neratificate; sesizează Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea unei legi; suspendă executarea actului Guvernului care contravine legislației și sesizează Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea lui etc.

Este indiscutabil că cele nominalizate sînt acte de administrare, majoritatea din ele fiind acte juridice, întrucît generează obligații constituționale procedurale pentru alte autorități [9, p. 744].

Această concluzie poate fi confirmată și prin una din Hotărîrile Curții Constituționale [16]. La solicitarea unuia dintre deputații Parlamentului, Curtea trebuie să explice prin care act (decret, demers, scrisoare etc.) Președintele Republicii Moldova, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, o trimite spre reexaminare Parlamentului. Curtea Constituțională a relevat că, într-adevăr, textul art. 93 din Constitu-

ție nu prevede modalitatea prin care șeful statului trimite Parlamentului legea spre reexaminare, iar decretul emise de Președinte, potrivit art. 94 din Constituție, sînt obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului și, de regulă, ele au caracter normativ. Obiecțiile șefului statului asupra unei legi, indiferent de natura lor, nu sînt obligatorii pentru Parlament. Aceasta rezultă din textul art. 93 alin. (2) din Constituție, care prevede dreptul Parlamentului de a-și menține în procesul reexaminării legii hotărîrea adoptată anterior. Reexaminarea legii este obligatorie pentru Parlament, iar obiecțiile invocate de Președinte înseamnă, de fapt, refuzul șefului statului de a promulga legea.

Prin urmare, art. 93 din Constituție îi dă posibilitate Președintelui să trimită legile cu obiecțiile sale spre reexaminare Parlamentului print-un demers scris [7, p. 122].

În concluzie, vom reține că:

- toate actele de administrare emise de către Președintele Republicii Moldova ca subiect al administrării publice sînt *acte administrative*, caracteristice pentru veriga organelor executive a statului;

- aceste acte se referă atît la categoria actelor juridice, cît și la categoria actelor exclusiv politice (mesaje, declarații, apeluri etc.);

- majoritatea actelor juridice preiau forma de *decret*. Decretul este un act administrativ juridic de bază pe care îl emite Președintele Republicii Moldova și care este utilizat de el ca instrument juridic de bază pentru realizarea atribuțiilor ce îi revin.

Unele decrete ale șefului de stat au statut de *act administrativ cu caracter normativ* (de exemplu, decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1501-11 din 05.06.2000 „Cu privire la unele măsuri de asigurare a legalității și ordinii publice“ [10]), altele au statut de acte administrative cu caracter individual (decrete cu privire la: conferirea decorațiilor și titlurilor de onoare, acordarea gradelor militare supreme, acordarea cetățeniei, acordarea rangurilor diplomatice, conferirea gradelor superioare de clasificare etc.).

De regulă, cele mai importante decrete ale Președintelui sînt contrasemnate de către prim-ministru. Acestea țin de domenii deosebit de importante și pentru realizarea cărora Guvernul este responsabil nemijlocit. Domeniile respective sînt determinate expres de Constituție, în art. 86 alin. (2), acreditarea și rechemarea reprezentanților diplomați și în art. 87 alin. (2), (3) și (4) (respingerea agresiunii armate), contrasemnarea în aceste cazuri intervine în virtutea prevederilor art. 94 alin. (2). Toate celelalte decrete nu se supun procedurii contrasemnării și intervin în diverse domenii a căror administrare este pusă în seama Președintelui.

Contrasemnarea este o instituție juridică prin care se produc efecte juridice asupra actului contrasemnat, adică determină legalitatea și valabilitatea acestuia, în cazul nostru a decretului Președintelui. Această instituție determină o interdependență a șefului statului de Guvern, generată de regula fundamentală a guvernării democratice, potrivit căreia executivul, prin contrasemnarea de către primul ministru a decretelor Președintelui, își asumă răspunderea politică pentru acestea [7, p. 123].

Contrasemnarea actelor emise de șeful statului are o dublă semnificație. O latură a ei rezidă în autentificarea decretului care îi conferă formă legală. Autentificarea se exprimă prin certificarea semnăturii șefului statului și constatarea că actul este emis conform regulilor stabilite pentru activitatea sa. Ea este o garanție că șeful statului nu își depășește competențele atribuite prin Constituție și lege. Cealaltă latură a contrasemnării este determinată de caracterul regimului politic al statului, cînd primul ministru, contrasemnînd decretul prezidențial, își asumă responsabilitatea politică pentru acest act, oferă o garanție a responsabilității politice a Guvernului față de Parlament.

Această procedură conferă prerogativelor șefului statului o valoare semnificativă, constituind o modalitate suplimentară de a influența prin puterea de reglementare activitatea

guvernamentală. În cazul necontrasemnării actului, *acesta devine nul*. În fapt, contrasemnarea este o condiție esențială a validității actului contrasemnat, iar prin contrasemnarea decretelor Președintelui de către primul ministru se înțelege angajarea responsabilității politice a Guvernului față de Parlament și a responsabilității juridice a primului ministru pentru aplicarea decretelor emise [17].

Decretele emise de către Președintele țării, ca acte administrative, produc efecte juridice numai după publicarea lor în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", dacă altă dată nu este indicată în decret.

Salutăm opinia existentă în literatura juridică [23, p. 68] referitor la insuficiența controlului legalității actelor juridice emise de către șeful de stat. Considerăm insuficient controlul constituționalității decretelor Președintelui Republicii din partea Curții Constituționale. Mai rămîne necesară verificarea de către instanțele judecătorești a conformității actelor juridice emise de către Președintele Republicii (în special, a decretelor cu caracter individual) cu legislația în vigoare. Decretele, fiind o categorie de actelor administrative, emise în baza și în scopul executării legii, urmează să fie supuse controlului de legalitate ca orice alt act administrativ, în afara celor exceptate prin lege de la controlul judecătoresc [14, p. 144].

Responsabilitatea și răspunderea Președintelui Republicii Moldova. Președintele Republicii Moldova, în procesul executării atribuțiilor care îi revin ca șef de stat, garantul suveranității, al independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării, comandant suprem al forțelor armate, este responsabil și poartă răspunderea atît politică, cît și juridică pentru neonorarea acestor atribuții.

Responsabilitatea juridică și răspunderea juridică sînt elemente structurale de bază ale statutului administrativ-juridic al șefului de stat ca subiect al administrării. Responsabilitatea juridică și răspunderea juridică a Președintelui trebuie

examinată în raport cu *capacitatea de folosință* și *capacitatea de exercițiu* a lui ca subiect al administrării publice.

Capacitatea de folosință, în calitate de șef de stat, cetățeanul o poate obține din momentul alegerii lui, în modul stabilit de lege, în funcția de Președinte al Republicii Moldova și validării de către Curtea Constituțională a rezultatelor alegerii. Din acest moment, el obține statut de subiect al administrării în calitate de Președinte al Republicii Moldova, devine responsabil de onorarea atribuțiilor ce reies din funcția în care este investit, iar *din momentul obținerii capacității depline de exercițiu care corespunde cu depunerea jurămîntului, responsabilitatea juridică a Președintelui Republicii este asigurată și prin răspundere juridică, potrivit prevederilor Constituției*. Atîta timp cît șeful de stat este responsabil față de onorarea atribuțiilor constituționale, față de el nu poate fi aplicată nici constîngerea morală, nici cea politică, nici cea juridică.

Răspunderea juridică a Președintelui Republicii Moldova poate fi aplicată numai în cazul în care va fi depășită responsabilitatea juridică, *cu condiția că el dispune de capacitate administrativ-juridică deplină ca funcționar public cu statut special*.

Logic, apare întrebarea: În cazul interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova, cînd persoana care execută această funcție (în cazul țării noastre, deja două perioade, de fiecare dată cîte un an) n-a depus jurămîntul, față de ea poate fi aplicată răspunderea penală pentru încălcarea normelor constituționale sau nu? Actele juridice emise de către Președintele interimat (fără capacitate de exercițiu deplină) au valoare juridică sau nu?

La analiza răspunderii juridice a Președintelui țării trebuie să pornim de la analiza normei constituționale care prevede „incompatibilități și imunități” (art. 81 din Constituție). Primul alineat al acestei norme stipulează: „Calitatea de Președinte al Republicii Moldova este incom-

patibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite“.

Conținutul acestei norme juridice nu este clar și lasă loc pentru interpretări ambigue ale sintagmei ”funcție retribuită”. Orice neonorare a prevederilor normei, logic, trebuie sancționată. Totodată, abaterile pentru care se aplică sancțiunea trebuie să fie bine determinată și argumentată, fapt care, în mare măsură, depinde de calitatea redacției conținutului normei juridice respective. În această ordine de idei, avem restante la redacția art. 81 alin. (1) și ne punem întrebarea: Dar o altă funcție *neretribută*, de exemplu, de președinte al unui partid politic, Președintele Republicii Moldova poate să exercite sau nu? Pentru un asemenea fapt el poate fi tras la răspundere sau nu? Susținem opinia că formula constituțională „funcție retribuită” urmează a fi interpretată ca orice funcție publică ori privată, astfel, Președintele țării nu poate ocupa, nici pe baze obștești, orice altă funcție [7, p. 127].

Instituția răspunderii Președintelui este dezvoltată prin alin. (3) al art. 81 din Constituție, care prevede posibilitatea punerii sub acuzare a Președintelui pentru săvârșirea de infracțiuni. Acuzarea poate fi adusă șefului statului de către Parlament, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților aleși. De menționat că această normă constituțională, în viziunea noastră, nu este lipsită de unele lacune și conținutul ei necesită o claritate mai mare.

În primul rând, din conținutul art. 81 alin. (3) din Constituție reiese că Președintele Republicii poate fi pus sub acuzare „pentru săvârșirea de infracțiuni”. Nu credem că această prevedere este corectă, doar infracțiunile se divizează în cele *ușoare*, *mai puțin grave*, *deosebit de grave* și *excepțional de grave* [4, art. 16]; infracțiuni săvârșite *cu intenție* [4, art. 17] și săvârșite *din imprudență* [4, art. 18]. Nu ne imaginăm cum acțiunile sau inacțiunile Președintelui referitoare la onorarea atribuțiilor sau abuzul de împuterniciri ar putea întruni componența unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave...

Pentru o analiză comparată, în acest sens ar putea servi, de exemplu, conținutul normei respective din Legea Supremă a României. Potrivit art. 96 din Constituția României – „Punerea sub acuzare“:

„(1) Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru **înalță trădare**.”

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și senatorilor și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare și pînă la data demiterii, Președintele este suspendat de drept.

(4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămîinerii definitive a hotărîrii de condamnare“.

Redacția acestei norme, în viziunea noastră, este mai reușită în comparație cu norma respectivă din Constituția Republicii Moldova, însă și ea poate fi supusă revizuirii, deoarece în Codul penal al României nu există o asemenea infracțiune, însă dispoziția normei menționate consacră o importantă excepție, constînd în posibilitatea înlăturării imunității Președintelui și a punerii sale sub acuzare pentru o faptă deosebit de gravă – *înalță trădare*. Aprecierea unei fapte a Președintelui ca fiind sau nu *înalță trădare*, se susține în doctrină, spre a se deduce punerea sub acuzare, este prin excelență o apreciere politică, dar, evident, în considerațiunea unor posibile calificări sub aspectul legislației penale speciale. Nici în Codul penal francez și nici în reglementarea similară din România și Republica Moldova nu este prevăzută *infracțiunea de înalță trădare*, dar în România există posibilitatea constituțională ca Președintele Republicii să fie acuzat de *înalță trădare* [20, p. 336].

Prin urmare, sintagma „înalță trădare” depășește sfera strictă a conceptelor juridice, avînd mai ales

o semnificație politică, puțin de definită ca cea mai gravă încălcare a jurămîntului și intereselor poporului și țării în exercițiul atribuțiilor prezidențiale [27, p. 193].

În aceeași ordine de idei, un alt autor român este de părerea că *fapta de înalță trădare* nu este o infracțiune care să țină, în exclusivitate, de ilicitul penal. Este și motivul pentru care ea nu este definită numai ca infracțiune, ci pur și simplu ca „faptă”, dar ca o *faptă care este apreciată pe planul consecințelor politice de către autoritatea legiuitoare*, iar *pe planul consecințelor juridice de către Parchetul General și Înalta Curte de Casație și Justiție a României*, ca autorități ale puterii judecătorești [25, p. 60].

Cu alte cuvinte, ea se situează, cum se exprimă un autor francez consacrat, la ”granița dintre politică și drept”, evocînd o *crimă politică* ce constă „în abuzul de funcție pentru o acțiune contrară Constituției și intereselor superioare ale țării” [1, p. 148].

Într-o opinie interesantă, exprimată în doctrina românească, se subliniază că în măsura în care se admite că „înalta trădare” prevăzută de Constituție este o *infracțiune*, art. 96 din Constituție devine inaplicabil, deoarece, neexistînd o asemenea infracțiune în Codul penal, Înalta Curte de Casație și Justiție, chiar dacă ar fi sesizată printr-o hotărîre adoptată de Parlament de trimitere în judecată pentru „înalta trădare” a Președintelui României, ar urma să constate că o asemenea infracțiune nu există, din punct de vedere legal, și să hotărască în consecință [11, p. 93].

Însă, din moment ce Constituția României a utilizat sintagma „înalta trădare”, este evident că ea a conceput-o ca o infracțiune foarte apropiată de cea definită și sancționată de Codul penal ca „trădare”. Dar trădarea, dacă este săvârșită de un organ de stat situat pe cea mai înaltă treaptă a ierarhiei statale cum este Președintele Republicii, va trebui considerată, în mod firesc, ca fiind de o gravitate mai mare decît dacă autorul ei ar fi un simplu cetățean.

Plecînd de la această constatare, se poate considera că, atunci cînd Constituția se referă la „înalta trădare“ comisă de Președintele Republicii, ar fi vorba de o agravantă a infracțiunii de „trădare” prevăzută de Codul penal, situație în care instanța supremă va trebui să constate că fapta Președintelui României întrunește elementele constitutive ale acestei infracțiuni și să aplice o pedeapsă apropiată de maximumul prevăzut pentru infracțiunea de „trădare“ din Codul penal [11, p. 95].

Concluzionăm că, indiferent de restanțele existente cu privire la redacția art. 96 din Constituția României, *temeiul juridic de punere sub acuzare a Președintelui Republicii*, în viziunea noastră, *în Legea Supremă a României este formulat mai reușit decît în Legea Supremă națională*.

În al doilea rînd, considerăm că Legea Supremă națională ar putea prelua prevederile art. 96 alin. (3) din Constituția României. Suspendarea de drept a mandatului Președintelui de la data punerii lui sub acuzare și pînă la data demiterii numai ar contribui la obiectivitatea anchetei, realizarea unui principiu de bază a procedurii penale, cum ar fi „Independența judecătorilor și supunerea lor numai legii“ [4, art. 26].

În al treilea rînd, pornind de la prevederile art. 81 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, în cazul comiterii unei infracțiuni de către Președintele Republicii, cu competența de judecare a cauzei este clar, dar cum rămîne cu competența urmării penale? Dacă presupunem că această procedură ține de competența Procuraturii Generale, atunci amintim că, potrivit prevederilor art. 125 alin. (1) din Constituție, „Procurorul General este numit în funcție de către Parlament, la propunerea Președintelui acestuia“. Atenționăm că, în toate cazurile de tragere la răspundere juridică a Președintelui țării, el evaluează în calitate de subiect special al răspunderii juridice. Abaterea pentru care el este tras la răspundere trebuie să fie indispensabilă de atribuțiile ce îi revin. Pentru faptele care nu au tangență cu pre-

rogativele funcției de Președinte al țării, acesta va răspunde ca orice cetățean, potrivit dreptului comun.

O altă modalitate a răspunderii Președintelui este *demiterea acestuia din funcție* (art. 89 din Constituție). Procedura de aplicare a acestei pedepse este absolut clară – demiterea poate fi acceptată *cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși*. În ceea ce privește temeiul juridic de demitere – „în cazul săvîșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției“, apoi el, în viziunea noastră, este unul discutabil și poate genera multiple acțiuni subiective în acest sens. Dacă ne bazăm pe prevederile acestei norme, atunci pentru faptul că anumite decrete ale Președintelui vor fi declarate neconstituționale sau pentru neexecutarea anumitor obligațiuni, Președintelui i se va putea imputa încălcarea Constituției. De exemplu, în perioada 2009–2010 au fost recunoscute ca fiind neconstituționale două decrete emise de către Președintele interimar, iar în prima jumătate a anului 2013 – trei decrete ale Președintelui țării. Atunci, ei de fiecare dată trebuie să fie demși din funcție? Or, conform art. 77 alin. (2), Președintele Republicii Moldova este garantul integrității teritoriale a țării. Pe parcursul anilor niciunul dintre Președinții Republicii nu au realizat această atribuție. Acest fapt constituie încălcarea prevederilor Constituției sau nu [14, p. 148]?

De menționat că minimizarea subiectivismului la adoptarea hotărîrii de demitere a președintelui țării poate fi atinsă prin evaluarea nu numai de către Parlament a gravității faptelor prin care se încalcă Constituția. În toate cazurile de acest gen, circumstanțele care justifică demiterea președintelui trebuie să fie consultate de Curtea Constituțională, prin urmare, aprecierile organului legislativ, în acest sens, *pot fi infirmate*.

Constituția și Regulamentul Parlamentului prevăd mai multe condiții procedurale direcționate spre realizarea eficientă a acestei instituții de demitere a Președintelui, și anume:

- propunerea de demitere trebuie să parvină de la cel puțin o treime din numărul deputaților aleși;

- Parlamentul trebuie să comunice neîntîrziat Președintelui această propunere;

- organul legislativ, în caz de necesitate, trebuie să decidă formarea unei comisii de anchetă;

- Președintele trebuie să i se ofere posibilitatea să dea explicații cu privire la faptele care i se impută.

În cazul în care a fost instituită o comisie de anchetă, raportul ei este aprobat de Parlament, care va solicita Curții Constituționale constatarea circumstanțelor ce justifică demiterea. După primirea Avizului Curții, Parlamentul va dezbate problema demiterii Președintelui. Președintelui Republicii i se dă posibilitatea să ia cuvîntul ori de cîte ori îl solicită, de regulă, ceea ce nu poate fi interpretat în sensul obligativității prezenței lui la dezbateri. Hotărîrea de demitere se adoptă cu votul *a două treimi* din deputații aleși. După demitere, pînă la alegerea în termen de două luni a unui nou Președinte, funcțiile acestuia sînt exercitate de către președintele interimar în ordinea stabilită de Constituție.

Împărtășim opinia existentă în literatura de specialitate [7, p. 127] că, pe lîngă cele menționate, ca formă de sancționare a șefului de stat poate fi examinată exprimarea neîncrederii Parlamentului față de Președinte. Deși această pîrghie nu este prevăzută expres în Constituție, ea rezultă din dependența Președintelui față de Parlament prin faptul că este ales de acesta. Dacă Președintele va promova o politică incompatibilă cu politica Parlamentului, acesta din urmă poate intra într-o confruntare cu șeful statului și, ca urmare, *îl poate determina să demisioneze*.

Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de:

- expirare a mandatului;
- demisie;
- demitere;
- imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor;
- deces [5, art. 90 alin. (1)].

Președintele Republicii Moldova, ca și orice cetățean, are dreptul său constituțional de demisie din funcția respectivă, la propria inițiativă (așa-numita „demisie de onoare”). Cererea de demisie a șefului de stat este prezentată în Parlament, care ulterior se va pronunța asupra ei.

Cît privește imposibilitatea exercitării atribuțiilor mai mult de 60 de zile de către Președintele Republicii, ea nu depinde de inițiativa și voința acestuia și este confirmat de Curtea Constituțională în termen de 30 de zile de la sesizare.

În caz de vacanță a funcției, în termen de două luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte se vor organiza, în conformitate cu prevederile legale, alegeri pentru un nou Președinte. Dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă, atunci interimatul ei este asigurat în următoarea ordine: *de Președintele Parlamentului sau de primul ministru*.

Concluzii. Studiarea problemei abordate în titlul publicației, conștientizarea rezultatelor acestui studiu ne-au permis să formulăm următoarele concluzii:

1. Președintele Republicii Moldova, în viziunea noastră, este *șeful executivului*, deci locul lui este în veriga executivă a puterii de stat. Această calitate a lui o deducem din analiza atribuțiilor constituționale ale Președintelui Republicii Moldova. Astfel, Președintele este plasat în vârful celorlalte autorități executive; are atribuții de propunere a candidatului la funcția de prim-ministru și numește membrii Guvernului; poate emite acte obligatorii și pentru prim-ministru; prin promulgare dispune Guvernului de a executa legile. Prin faptul că personifică statul în relațiile de reprezentare externă și internă, face ca cel puțin formal să se considere că Președintele este șeful executivului, deși o analiză minuțioasă a acestei probleme, în lumina modificărilor aduse Constituției prin Legea nr. 1115-XIV din 7 iulie 2000, poate înclina spre concluzia că există doi șefi ai executivului: *prim-ministrul* – potrivit prevede-

rilor Constituției (art. 96) și *Președintele Republicii* – ținând cont de caracterul atribuțiilor lui.

2. Pentru asigurarea legală a exercitării funcției de „garant al Constituției” și „garant al suveranității poporului”, Președintele Republicii Moldova trebuie să primească mandat direct de la popor, înseamnă că el trebuie să fie ales prin **vot universal, egal, direct și liber exprimat de către întreg poporul**.

Referințe bibliografice

1. Apostol Tofan D. Instituții administrative europene. București: C.H. Beck, 2008, 370 p.
2. Bantuș I., Secrieru S. Drept constituțional. Chișinău, 2000, 221 p.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.
4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, art. 26. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 7 iunie 2003.
5. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al RM nr. 1 din 12.08.1994.
6. Constantinescu M., Muraru I., Iorgovan A. Revizuirea Constituției. Explicații și comentarii. București: Editura Rosetti, 2003, 385 p.
7. Creangă I. Curs de drept administrativ: pentru studenții facult. de drept. Chișinău: Epigraf, 2003, 336 p.
8. Creangă I. Intrarea în vigoare a legii. În: Statul, societatea, omul: realizări și probleme ale tranziției. Chișinău, 1998, p. 38-41.
9. Deleanu I. Tratat de drept constituțional. București: C.H. Beck, 2006, 815 p.
10. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 1501-11 din 05.06.2000 „Cu privire la unele măsuri de asigurare a legalității și ordinii publice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 65-67/497 din 08.06.2000.
11. Drăganu T. O infrațione controversată: înalta trădare. În: Curierul Judiciar, nr. 12, 2003.
12. Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. Constituția României, comentată și adnotată. București: Lumina Lex, 1997, 525 p.
13. Guceac I. Curs elementar de drept constituțional. Vol. II. Chișinău: S. n., 2004, 494 p.
14. Guțuleac Victor (*coautori*: Comarițcaia Elena, capitolul 24 și 25, Spînu Igor, capitolul 23). Drept administrativ. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, 600 p.

15. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 23 din 9 iulie 1998 despre controlul constituționalității Hotărîrii Parlamentului nr. 1621-XIII din 2 aprilie 1998 „Privind intrarea în vigoare a unor acte legislative adoptate de Parlament”. În: Monitorul Oficial al RM din 25.07.1998, nr. 070. Promulgat la 09.07.1998.

16. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 9 din 26.02.1998 privind interpretarea unor prevederi ale art. 93 alin. (2) din Constituție. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 26-27/15 din 26.03.1998.

17. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 14 din 18.03.1999 cu privire la interpretarea unor dispoziții din art. 94 alin. (2) și art. 102 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 01.04.1999.

18. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 15 din 23.03.1999 cu privire la interpretarea art. 82 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 39-41/25 din 22.04.1999.

19. Hotărîrea nr. 20 din 27.11.2009 pentru revizuirea Avizului Curții Constituționale nr. 4 din 26.12.2000 „Privind constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 174-176 din 04.12.2009, art. 23.

20. Iorgovan A. Tratat de drept administrativ. Vol. II. Ediția a IV-a. București: Editura ALL Beck, 2005, 699 p.

21. Legea privind procedura alegerii Președintelui Republicii Moldova nr. 1234 din 22.09.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 139-140 din 02.11.2000.

22. Muraru I., Tănăsescu E. Drept constituțional și instituții politice. Vol. II. Ed. a 12-a. București: C.H. Beck, 2006, 320 p.

23. Orlov M., Belecciu Șt. Drept administrativ (pentru uzul studenților). Chișinău: „Elena-V.I.”, 2005, 270 p.

24. Popa Victor. Drept public. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 1998, 460 p.

25. Preda M., Vasilescu B. Drept administrativ. Partea specială, ediție actualizată. București: Lumina Lex, 2007, 460 p.

26. Sesizarea dreptului în Parlament A. Dubrovski către Curtea Constituțională, dosarul nr. 77a din 16.11.2000.

27. Vasilescu F. ș.a. Constituția României – comentată și adnotată. București: Regia Autonomă „Monitorul Oficial al României”, 1992.

28. Конституционное право зарубежных стран: Учеб. для студентов вузов обуч. по спец. «Юриспруденция». Под общ. ред. М. В. Баглая, Ю. И. Лейбо и Л. М. Энтина. Москва: НОРМА-ИНФРА-М, 2000, 819 с.

29. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник. Тома 1-2. Отв. ред. Б. А. Страшун. Москва: Изд. БЕК, 1996, 764 с.